

Ορισμένες θεολογικές προβολές της οντολογίας του προσώπου στο διήγημα του Παπαδιαμάντη «Ο Γάμος του Καραχμέτη» (Χρήστος Πάτσης, Φιλόλογος – Θεολόγος)

[/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Για την χριστιανική πίστη η σύνολη δραστηριότητα των προσώπων ανάγεται ευθέως στον τρόπο, που η εκκλησιαστική κοινότητα ερμηνεύει και κατανοεί το πρόσωπο του Χριστού. Βεβαίως, η ιστορικότητα (Geschichtlikeit) διαφοροποιεί τα πρόσωπα, κυρίως στην ηθική τους παρουσία, καθόσον η ελευθερία, ως συστατικό στοιχείο του ήθους, παρέχει ανεπανάληπτες δυνατότητες δράσης. Ωστόσο στη χριστιανική Θεολογία η ανθρωπολογική θεώρηση δεν προκύπτει από μία ερμηνεία της ηθικής των καταστάσεων, αλλά από τον τρόπο ύπαρξης του ανθρωπίνου προσώπου [21].

Αξίζει να σημειωθεί πως ο Παπαδιαμάντης στο σχετικό διήγημα προβάλλει το ένα πρόσωπο (Σεραϊνών: νόμιμη σύζυγος, μαρτυρικά άτεκνη), έναντι του «άλλου» (Κουμπής: πλούσιος προεστώς, σύμμαχος των κατακτητών) στην οδυνηρή πραγματικότητα μίας σχέσης. Ποιητικά σημειώνει τον τρόπο, κατά τον οποίον το ένα μέρος της συνάντησης θέτει τους όρους της απόλυτης κυριαρχίας και εν τέλει της κοινωνικής υποταγής του άλλου. Όμως, παρόλα αυτά κατά τη χριστιανική αντίληψη, δύναται το καταπιεζόμενο μέρος, ηθικά, να διασωθεί, να μην περιπέσει δηλαδή στην παντελή απαξίωση του εαυτού του, αλλά να διατηρήσει την αξιοπρέπειά του. Το αν η ενέργεια αυτή πραγματοποιείται με ελεύθερη βούληση, κρίνει και την αξία της ηθικής στάσης του υποκειμένου [22]. Αντίθετα ο δήθεν θρησκευόμενος (Κουμπής) αποκαλύπτει το «προσωπείο», που συνάδει με τον τύπο εκείνο της προσωπικότητας, η οποία συνειδητά ενεργεί, επιθυμώντας να δημιουργήσει μία επιφάνεια και έναν κοινωνικό ρόλο, διάφορον από αυτόν που της αξίζει. Πρόκειται για έναν ρόλο, που γενικά διαδραματίζει το «προσωπείο», όπως ορθά τονίζει ο Ιω. Ζηζιούλας, στην προσπάθεια αναζήτησης μίας ταυτότητας. Η ταυτότητα, όντως, ευρίσκεται (Ο Κουμπής διά απαγωγής νυμφεύεται τη φτωχή γειτόνισσα, γίνεται δίγαμος και τεκνοποιεί), αλλά, δυστυχώς, ερήμην της οντολογικής υπόστασης του προσώπου. Η κοινωνική ταυτότητα, όπως και κάθε συμβατική ταυτότητα δεν αναφέρεται στο «είναι» της υπάρξεως, αλλά στη διαχείριση του «εγώ» και μάλιστα στη κλασική τάση της αυτοεπιβεβαίωσης, με

την επίγνωση ότι τα όρια της ελευθερίας είναι περιορισμένα [23]. Στην ουσία έτσι παραβιάζεται ο λόγος του Ευαγγελίου, καθόσον η χριστιανική πίστη δεν επιζητά την απόκρυψη των αρνητικών στοιχείων της ζωής διά της υποκρισίας, αλλά κατά το δυνατόν τον επαναπροσδιορισμό του βίου διά της μετανοίας [24].

Υποστηρίζεται συχνά ότι η Θεολογία του Προσώπου συνιστά κατ' ουσία μία οντολογία του Προσώπου, επειδή αναφέρεται στο «είναι» της ανθρώπινης ύπαρξης και στη σχέση της με το Θεό και τον συνάνθρωπο. Πράγματι, το Πρόσωπο ορίζει και την ταυτότητα της Εκκλησίας, εφόσον η τελευταία προβάλλεται, ως κοινωνία προσώπων· πρόσωπα τα οποία στη βάση της ευχαριστιακής Σύναξης, προσδοκούν τη Βασιλεία του Θεού έως τα έσχατα [25]. Κατά τον Ιω. Ζηζιούλα η, εκ της Χριστολογίας απορρέουσα, ανθρωπολογική και ηθική θεώρηση βασίζεται στη διαλεκτική ακτίστου – κτιστού, από την άποψη ότι η ύπαρξη τόσο του κόσμου όσο και του ανθρώπου είναι γεγονός ελευθερίας και όχι αναγκαιότητας κατά το πρότυπο της ύπαρξης και κοινωνίας του τριαδικού Θεού. Πράγματι, η οντολογική ελευθερία του Θεού βασίζεται στο γεγονός της ακτίστου ουσίας, σε αντίθεση με τον άνθρωπο που δέχεται τους περιορισμούς της κτιστής φύσης του [26]. Ο Κ. Αγόρας θα προσθέσει ότι η προσωποκεντρική οντολογία τίθεται σε αντιδιαστολή με την φιλοσοφική οντολογία (στην ουσία παγανιστική οντολογία) επειδή το πρόσωπο καθορίζεται μέσω της χάριτος, ως εικόνα του Θεού, δημιουργώντας σχέσεις κοινωνίας μαζί Του. Κατ' επέκταση και η ανθρώπινη ελευθερία δεν εκπηγάει από τη φύση του ανθρώπου που είναι κτιστή, αλλά από τη χάρη του ακτίστου Θεού [27]. Η ουσία αυτής της ελευθερίας, ως δώρο Θεού, θα υπογραμμίσει ο Ν. Κόιος, διαθέτει εκείνα τα στοιχεία της χάριτος, τα οποία, σύμφωνα με τον Γέροντα Σωφρόνιο, ενεργοποιούνται διά του αυτεξούσιου και ενός διαρκούς πνευματικού αγώνα, ώστε, όντως, η ανθρώπινη ύπαρξη να καταστεί υπόσταση δηλαδή πρόσωπο. Το πρόσωπο, επομένως, είναι ο υποστατικός τρόπος της ύπαρξης, η οποία, χάριν της σχέσης της με το Θεό, δύναται να υπερβεί τη σχετική ελευθερία της κτιστότητας [28].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

- 21. Χρ. Γιανναρά, *Η Ελευθερία του Ήθους*, (Αθήνα: Γρηγόρης 1977)25 κ. ε**
- 22. Ν. Νησιώτη, *Υπαρξισμός και χριστιανική Πίστη*, (Αθήνα: Μήνυμα 1986)145.**
- 23. Ιω. Ζηζιούλα, «Από το Προσωπείον εις το Πρόσωπον. Η συμβολή της Πατερικής Θεολογίας εις την έννοιαν του Προσώπου», στο *Χαριστήρια εις τιμήν του Μητρ. Γέροντος Χαλκηδόνης Μελίτωνος*, (Θεσ/νικη:**

Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατερικών μελετών 1977) 291.

24. Ματθ. 23,25

25. Μ. Μπέγζος, «Πρόσωπο και Συνοδικότητα. Η προνεωτερική εμπειρία της Εκκλησίας και η σύγχρονη πλουραλιστική κοινωνία», *Θεολογία* 2 (2009) 230.

26. Ιω. Ζηζιούλα, «Χριστολογία και ύπαρξη. Η διαλεκτική ακτίστου -κτιστού», *Σύναξη* 2 (1982) 9 κ. ε

27. Κ. Αγόρας, « Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας», στο τομ. Α΄, *Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας* (Πάτρα: ΕΑΠ, 2008) 118.

28. Ν. Κοΐου, *Θεολογία και εμπειρία κατά τον Γέροντα Σωφρόνιο*, (Άγιον Όρος: Ιερά Μεγίστη Μονή Βα-τοπαιδίου 20123) 198.